

Результати дослідження психологічних особливостей підлітків з психосоматичними захворюваннями

Сергій Мелесик

*магістрант кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: melesiks@ukr.net*

Ірина Сингаївська

*кандидат психологічних наук, професор, директор ННІ психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: irinas@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-6802-0081*

Психіка підлітків знаходиться у нестійкому стані в період переходу від дитинства до дорослості. Саме підлітковий вік визначається як найбільш бурхливий у розвитку дитини, в цей час поєднуються інтенсивний фізичний розвиток (і відповідно сплеск гормонів) із значним стрибкоподібним розвитком психіки [1]. В цей час підліток проживає збагачення уявлень про себе та формування самосвідомості, визначення власної ідентичності (що часто сполучається із кризою ідентичності), намагається довести власну дорослість, відділитися від батьківського впливу і контролю, отримати схвалення авторитетних осіб та закріпитися на високих позиціях у рольовій структурі соціально значущої групи [2; 3].

Численні дослідження особливостей виникнення передумов та симптомів психосоматичних захворювань у підлітковому віці засвідчують високу вразливість підлітків до стресогенних впливів оточуючого середовища, психічних напружень, що є предрисунком до виникнення психосоматичних захворювань у цьому віці [4; 5].

Для дослідження психологічних особливостей підлітків з психосоматичними захворюваннями здійснено емпіричне дослідження, використано наступні психодіагностичні методики: «Схема А.М. Вейна для виявлення ознак вегетативних порушень»; «Шкала оцінки якості життя» (О. С. Чабан); «Методика експрес-діагностики неврозу» К. Хека і Х. Хесса; «Шкала стресостійкості Коннора-Девідсона-10» (CD-RISC-10). Вибірку опитуваних склали 60 підлітків (14-16 років), з них 30 хлопців та 30 дівчат.

За отриманими даними у групі підлітків виявлено 30% респондентів із психосоматичними захворюваннями, у них встановлено стійкі симптоми прояву психосоматики. У більшості респондентів не було виявлено психосоматичних захворювань (70%), у них встановлено відсутність симптомів вегетативних порушень. Загалом до психосоматичних захворювань схильні як хлопці (33,3%), так і дівчата (26,7%).

З початком війни у третини опитаних підлітків виявлено підвищення тривоги, напруги, негативних переживань (33,3%). По 25% опитаних вказали на «стабільно високий рівень тривоги (без змін)» та «зниження рівня тривоги, стабілізацію

психоемоційного стану». І тільки у 16,7% підлітків виявлено «переважно низький рівень тривоги та оптимальні показники емоційної стійкості». У 20% хлопців виявлено значне підвищення тривоги, а у 16,7% стабільно високий рівень тривоги за останні 1-2 місяці. А серед дівчат зростання тривоги мають 46,7% опитаних, ще третина вказали на стабільно високий її рівень (33,3%). Для 44,4% респондентів із наявними психосоматичними захворюваннями властиве підвищення тривоги, напруги, негативних переживань, і ще 55,6% підлітків із цієї категорії мають стабільно високий рівень тривоги (без змін).

При цьому більшість опитаних підлітків мають низький і середній рівні оцінки якості життя (41,7% і 33,3% відповідно). Тільки у 16,7% опитаних виявлено високий рівень оцінки якості життя і відсутність розчарування, дратівливості, фрустрації з приводу оцінки свого життя. При цьому високий рівень задоволеності якістю життя встановлено у 23,8% респондентів без психосоматичних захворювань. Середній рівень якості життя мають 33,3% респондентів, але низький і дуже низький рівні виразно більше виявляються в опитаних із психосоматичними захворюваннями.

Також встановлено, що у третини підлітків (30%) висока невротизація. Середній рівень схильності до невротизації виявлено у половини опитаних – по 50% хлопців і дівчат. У решти (20%) виявлено оптимальні показники відсутньої невротизації. Високий рівень схильності до невротизації мають 23,3% хлопців та значно більше дівчат (36,7%). Серед хлопців оптимальні показники низької невротизації мають 26,7%, а серед дівчат – тільки 13,3%. При цьому в підлітків із психосоматичними захворюваннями переважає висока невротизація (77,8%), а в опитуваних без психосоматичних захворювань – середній рівень схильності до невротизації (61,9%) та низька невротизація (28,6%).

Тільки 23,3% підлітків мають високий рівень стресостійкості, майже у половини респондентів (48,3%) встановлено помірну стресостійкість, а в решти – виявлено низьку стресостійкість (28,3%). При цьому близько половини хлопців та дівчат мають помірну стресостійкість. Високий її вияв властивий для 26,7% хлопців та 20% дівчат, а низька стресостійкість властива для 23,3% хлопців та 33,3% дівчат. Серед підлітків із психосоматичними захворюваннями більшість мають низький рівень стресостійкості (66,7%). А у підлітків без психосоматичних захворювань переважає помірна (у 54,8%), і висока стресостійкість (у 33,3%), що є оптимальним показником.

При аналізі результатів встановлено гендерні особливості психосоматичних захворювань у підлітків, зокрема, дівчата мають підвищену емоційність, мають нижчі оцінки якості життя, невротизацію, відрізняються нижчою стресостійкістю, ніж хлопці. Серед підлітків, які виїхали за кордон і є внутрішньо переміщеними особами, надмірно виразних відмінностей не виявлено, однак спостерігається помітне переважання позитивних характеристик психоемоційних станів (нижчої тривожності і невротизації, вищої оцінки якості життя і стресостійкості), ніж у підлітків, які не виїздили.

Під час вивчення психологічних особливостей прояву психосоматичних

захворювань у підлітків помічаємо, що цим учням більш властиві: висока тривожність і схильність до невротизації, неоптимальні оцінки якості життя, низька стресостійкість. Зважаючи на це, при проведенні профілактично-корекційної роботи з підлітками варто приділити увагу оптимізації вказаних характеристик їх психологічного здоров'я та запобігти виникненню чи загостренню існуючих психосоматичних захворювань.

Ключові слова: психологія.

Список використаних джерел

1. Сингаївська І.В., Федорець С. Б. Підлітковий вік як один із критичних періодів психосексуального розвитку людини. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2022. № 4 (68). С. 107–114.
2. Васильченко О.М., Токарська Т. О. Корекційна робота з підлітками, що мають епізодичний досвід вживання алкоголю. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей IV Міжнародної конференції (7 грудня 2022 р., м. Київ)*. Київ: Університет "КРОК", 2022.
3. Петрунько О., Сілаєва О. Інтернет-залежність як адикція сучасної людини. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2023. № 3(71). С. 115–124.
4. Мелесик С. В., Сингаївська І. В. Характерні прояви психосоматичних проблем у підлітковому віці. *Підтримка психологічного здоров'я особистості в умовах війни: тези доповідей VI Всеукраїнських психологічних читань (Умань, 21 квітня 2023 р.)*. 2023. С. 156–159.
5. Сингаївська І. В., Іванова О. В. Коучинговий підхід як інструмент для встановлення довірливих стосунків між батьками і підлітками. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2023. № 2 (70). С. 166–172.